

Miettinen / TuV / E61/2019

16.4.2020

Asia: E 61/2019 vp

Valtioneuvoston selvitys: EU:n komission tiedonanto vihreän kehityksen ohjelmasta (Green Deal) 11.12.2019

Tulevaisuusvaliokunnalle

Kiitän mahdollisuudesta tulla kuulluksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan liittyvässä kysymyksessä.

Vihreän kehityksen ohjelma on Ursula von der Leyenin komission keskeisistä aloitteista ja painopisteistä. Ohjelman ytimessä on ilmastokriisin ratkaisu ja biodiversiteetin hajoamisen hidastaminen ennen kaikkea EU-maiden kasvihuonekaasujen nettopäästöjen nollaamisella vuoteen 2050 mennessä. Ohjelmaan sisältyy merkittäviä investointeja aiempaa puhtaamman teknologian vauhdittamiseksi. Se tähtää myös päästökauppajärjestelmän uudistamiseen, kiertotalouden vahvistamiseen sekä maatalouden tukijärjestelmien reformointiin.

Haluan lausunnossani keskittyä seuraaviin asioihin:

1. Koska valtioneuvoston dokumentti on vuodelta 2019, se ei luonnollisesti ota huomioon COVID-19-viruksen aiheuttamaa erityistilannetta. Ulkopuolisena en osaa ottaa kantaa siihen, millaisia askelia Suomen kannassa on sen jälkeen tapahtunut. Koronaviruksen aiheuttama taloudellinen, poliittinen ja sosiaalinen kriisi Euroopassa on kuitenkin kaikista merkittävin uhka Vihreän kehityksen ohjelman toteutukselle. Syyt ovat sekä taloudellisia että poliittisia: EU-budjetin painopisteitä saatetaan joutua muokkaamaan, yksityistä rahaa on

mahdollisesti vähemmän saatavilla ja maiden poliittiset prioriteetit kriisin keskellä saattavat muuttua.

Tästä syystä suositan voimakkaasti, että Suomi käynnistäisi laajamittaisen strategia- ja skenaariotyön kriisin vaikutuksista Euroopan unioniin. Kriisillä tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia niin EU:n toimintakykyyn kuin ulkoisen toimintaympäristön muokkautumiseen. Jo nyt on nähty, että monet kansainväliset instituutiot kuten WHO ovat paineen alla, ja tämä varmasti näkyy myös kansainvälisessä ilmastotyössä.

2. Tämä on tärkeää erityisesti siitä syystä, että monet tahot ovat nyt asettamassa vastakkain talouskriisin hoitoa ja Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteita. Tämä on kuitenkin vain osatotuus. **Investoinnit vihreään teknologiaan voivat olla myös kriisinhoidon ytimessä.** Tämä vaatii kuitenkin avointa suhtautumista EU-jäsenmaiden velanottoon ja mahdollisesti uusia instrumentteja talouskriisistä selviämiseen. Jos esimerkiksi yhteisvastuulliset velkakirjat osoittautuvat poliittisesti mahdottomaksi, EKP:n kautta on mahdollista tehdä käytännöllisiä velkajärjestelyjä muun muassa jäsenmaiden pitkäaikaisten nollakorkoisten valtionlainojen kautta.

3. Kun CO₂-päästöt luultavasti laskevat talouskriisin seurauksena, paineet uudistaa päästökauppajärjestelmää (ETS) luultavasti laskevat. Kykenemättömyys uudistaa ETS-järjestelmää saattaa kuitenkin lyödä takaisin kriisin päättyessä kun menetettyä tuotantoa aletaan “ylikompensoimaan”. Näin tapahtui kansainvälisen finanssikriisin yhteydessä vuosina 2009–2012. **Kun EU:ssa ollaan joustamassa monista valtionapuihin liittyvistä säännöistä, olisi tärkeää välttää tilanteita, joissa julkisia varoja käytetään raskaan, päästöintensiivisen teollisuuden elvyttämiseen.**

On luultavasti vastuutonta ajatella, että mahdolliset päästöjen pudotukset lyhyellä aikavälillä hyödyttävät jollain tavalla ilmastotavoitteiden toteutumista. On aito riski, että olemme kolmen vuoden päästä ainoastaan entistä huonommassa tilanteessa kansainvälisten päästöjen suhteen.

4. Demokratian ja kansalaisten osallisuuden näkökulmasta keskeiset haasteet liittyvät talouskriisin vaikutuksiin. Tutkimuksesta tiedetään, että ilmastotoimienkin hyväksyttävyyttä riippuu poliittisiin instituutioihin kohdistuvasta luottamuksesta, joita kriisit usein heikentävät. Jo vuoden 2019 aikana nähtiin, että ilmastotoimien hyväksyntä liittyy olennaisesti sosiaalisen epätasa-arvon torjumiseen (esim. Ranskan keltaliivi-liikehdintä). Kun työttömyys näyttää nousevan Euroopan unionissa koronakriisin seurauksena,

kunnianhimoisen ilmastopolitiikan toteuttaminen voi näyttäytyä elitisminä tai luksuksena, joihin mailla ei ole varaa.

On erityisen tärkeää, että panostukset tutkimukseen ja koulutukseen ovat avainasemassa. Pidän hyvänä Suomen kantaa, jonka mukaan tutkimusta ja koulutusta ei pidä käsitellä erillisinä asioina. Tutkimusta ja koulutusta ei kuitenkaan ole syytä tarkastella vain talouskasvun tai taloudellisen sopeutumisen näkökulmasta. Kyse on ennen kaikkea demokraattista kansalaisyhteiskuntaa vahvistavista tekijöistä. **Sivistynyt kansalaisuus ja tietoa kunnioittava julkinen keskustelu ovat ilmastokriisissä avainasemassa.**

Helsingissä 16.4.2020

Timo Miettinen

FT, dosentti yliopistotutkija

Eurooppalaisen oikeuden, identiteetin ja historian tutkimuksen huippuyksikkö

PL 9, Eurooppa-tutkimuksen keskus

FI-00014 Helsingin yliopisto